

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 5. ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.236>

УДК 336.71:005.334:502

Л. Г. Кльоба,

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку та аналізу,
Інституту підприємництва та перспективних технологій,
Національного університету «Львівська політехніка»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0223-6802>

В. Л. Кльоба,

*аспірант, Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-1327-2594>*

ІНТЕГРАЦІЯ ESG-ФАКТОРІВ У СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

L. Kloba,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Finance, Accounting and Analysis, Institute of Entrepreneurship
and Advanced Technologies, Lviv Polytechnic National University*

V. Kloba,

Postgraduate student, Volyn National University named after Lesya Ukrainka

INTEGRATION OF ESG FACTORS INTO THE ENVIRONMENTAL RISK MANAGEMENT SYSTEM OF FINANCIAL INSTITUTIONS

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти управління екологічними ризиками відповідно до ESG-факторів у діяльності підприємств і фінансових установ. Обґрунтовано роль ESG-підходу в забезпеченні фінансової стійкості, інвестиційної привабливості та досягненні цілей сталого розвитку в умовах глобальних кліматичних і соціально-економічних трансформацій. Розкрито сутність ESG-факторів та їх вплив на діяльність фінансових установ, зокрема через призму екологічних ризиків, які поділяються на фізичні та ризики переходу. Розглянуто фізичні та перехідні екологічні ризики, що виникають у процесі діяльності фінансових установ, а також систематизовано наслідки їх реалізації для суб'єктів господарювання та фінансових регуляторів. Проаналізовано наслідки реалізації екологічних ризиків для фінансових установ і регуляторів, а також особливості їх посилення в умовах воєнного стану в Україні.

Окрему увагу приділено системі управління ESG-ризиками, зокрема етапам їх ідентифікації, оцінювання та моніторингу, а також інтеграції ESG-факторів у процес кредитування. Визначено значення оцінки ESG-ризиків для зниження фінансових втрат, підвищення репутації та підтримки сталого розвитку. Узагальнено сучасні підходи до формування системи екологічного ризик-менеджменту, включаючи впровадження екологічного аудиту, моніторингу, ESG-звітності та ресурсозберігаючих технологій.

Проаналізовано європейські підходи до регулювання ESG-ризиків як орієнтир для України в контексті євроінтеграції. Визначено ключові елементи ефективної системи управління ESG-ризиками та напрями її вдосконалення відповідно до європейських стандартів сталого розвитку. Доведено, що інтеграція ESG-принципів у систему управління екологічними ризиками сприяє підвищенню екологічної безпеки, фінансової стабільності та довгострокової ефективності діяльності підприємств і фінансових установ.

This article examines the theoretical and practical aspects of managing environmental risks in accordance with ESG factors in the operations of businesses and financial institutions. It substantiates the role of the ESG approach in ensuring financial stability, investment attractiveness, and the achievement of sustainable development goals amid global climate and socioeconomic transformations. The essence of ESG factors and their impact on the activities of financial institutions are revealed, particularly through the lens of environmental risks, which are divided into physical and transition risks. Physical and transition environmental risks arising in the course of financial institutions' activities are examined, and the consequences of their materialization for business entities and financial regulators are systematized. The consequences of environmental risks materializing for financial institutions and regulators are analyzed, as well as the specific ways in which these risks are exacerbated under martial law in Ukraine.

Particular attention is paid to the ESG risk management system, specifically the stages of identification, assessment, and monitoring of such risks, as well as the integration of ESG factors into the lending process. The importance of ESG risk assessment for reducing financial losses, enhancing reputation, and supporting sustainable development is highlighted. Modern approaches to developing an environmental risk management system are summarized, including the implementation of environmental audits, monitoring, ESG reporting, and resource-saving technologies.

This study analyzes European approaches to ESG risk regulation as a benchmark for Ukraine in the context of European integration. It identifies the key elements of an effective ESG risk management system and areas for its improvement in line with European sustainable development standards. It is demonstrated that the integration of ESG principles into the environmental risk management system contributes to enhancing environmental safety, financial stability, and the long-term performance of enterprises and financial institutions.

Ключові слова: ESG-фактори, екологічні ризики, ризик-менеджмент, сталий розвиток, фінансові установи, екологічна безпека, ESG-ризики, кредитування.

Keywords: ESG factors, environmental risks, risk management, sustainable development, financial institutions, environmental safety, ESG risks, lending.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні глобальні виклики, пов'язані зі зміною клімату, деградацією довкілля, посиленням соціальної напруги та трансформацією економічних систем, суттєво впливають на діяльність підприємств і фінансових установ. У цих умовах традиційні підходи до управління ризиками виявляються недостатніми, що зумовлює необхідність інтеграції ESG-факторів у систему ризик-менеджменту. Особливого значення набуває управління екологічними ризиками, які можуть спричиняти значні фінансові втрати, порушення безперервності діяльності та зниження інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

Водночас в Україні система управління ESG-ризиками, зокрема екологічними, перебуває на етапі формування та потребує адаптації до європейських стандартів у контексті євроінтеграційних процесів. Додатковим ускладнюючим фактором є вплив повномасштабної війни, що призводить до зростання екологічних загроз, руйнування інфраструктури та обмеження можливостей впровадження сучасних екологічних практик.

Незважаючи на зростання уваги до ESG-підходів, на практиці залишається недостатньо розробленим механізм комплексної оцінки та ефективного управління екологічними ризиками у фінансовому секторі, зокрема у процесі кредитування. Це зумовлює необхідність поглибленого дослідження теоретичних і прикладних аспектів інтеграції ESG-факторів у систему управління екологічними ризиками, а також розроблення дієвих інструментів їх оцінювання та мінімізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управління екологічними ризиками в контексті ESG-факторів є предметом активних наукових досліджень як у зарубіжній, так і у вітчизняній літературі. Сучасні наукові підходи зосереджені на інтеграції ESG-критеріїв у фінансовий менеджмент, оцінці ризиків сталого розвитку та формуванні ефективних механізмів їх мінімізації.

Значний внесок у розвиток теоретичних основ ESG зробили такі зарубіжні дослідники, як Роберт Дж. Екклс, Іоанніс Іоанну та Джордж Серафеїм [1]. У своїх працях вони доводять, що інтеграція ESG-факторів у діяльність компаній сприяє підвищенню їх ринкової вартості, зниженню вартості капіталу та зміцненню довгострокової фінансової стійкості. Зокрема, їхні емпіричні дослідження підтверджують наявність позитивного зв'язку між рівнем ESG-ефективності та фінансовими результатами компаній.

Вагомий внесок у дослідження кліматичних та екологічних ризиків у фінансовому секторі зробили експерти міжнародних організацій, зокрема Робоча група з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом [2] та Мережа з екологізації фінансової системи [3]. У їхніх звітах розкрито методологічні підходи до ідентифікації, оцінки та розкриття кліматичних ризиків, а також підкреслено важливість врахування фізичних і перехідних ризиків у діяльності фінансових установ.

Серед європейських досліджень варто відзначити праці Дірка Шенмейкера [4], який розглядає трансформацію фінансової системи в умовах переходу до сталої економіки. Він обґрунтовує необхідність інтеграції принципів сталого фінансування у банківську діяльність та розроблення відповідних регуляторних механізмів.

Українські науковці також активно досліджують проблеми управління ESG-ризиками. Зокрема, Олександр Барановський [5] розглядає питання фінансової безпеки та ризик-менеджменту в умовах глобальних викликів, наголошуючи на необхідності врахування екологічних факторів у системі управління ризиками.

Окрему увагу слід приділити аналітичним матеріалам Національний банк України, зокрема "Білій книзі щодо управління ESG-ризиками у фінансовому секторі", де визначено основні підходи до інтеграції ESG-факторів у діяльність фінансових установ, а також окреслено ключові виклики та перспективи розвитку відповідної системи в Україні [6].

Водночас, у працях Майкла Портера та Марка Крамера обґрунтовано концепцію створення спільної цінності (CSV), яка тісно пов'язана з ESG-підходами та передбачає поєднання економічної ефективності підприємства з вирішенням соціальних і екологічних проблем [7].

Незважаючи на значну кількість наукових напрацювань, питання практичної реалізації механізмів оцінювання та управління екологічними ризиками відповідно до ESG-факторів залишаються недостатньо дослідженими, особливо в умовах трансформації економіки України та впливу воєнних факторів. Це зумовлює необхідність подальших досліджень у напрямі розроблення адаптованих методик оцінювання ESG-ризиків та їх інтеграції у систему фінансового менеджменту підприємств і фінансових установ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо управління екологічними ризиками підприємств на основі інтеграції ESG-факторів у систему фінансового менеджменту, з урахуванням сучасних кліматичних, соціально-економічних та воєнних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням уваги до питань сталого розвитку, екологічної безпеки та соціальної відповідальності бізнесу. Зростання частоти кліматичних змін, поглиблення екологічних проблем та трансформація глобальних економічних процесів зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до управління діяльністю підприємств і фінансових установ. У цих умовах формуються нові вимоги до систем

ризик-менеджменту, які мають враховувати не лише фінансові, але й нефінансові фактори впливу.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження впливу глобальних кліматичних та соціально-економічних трансформацій на діяльність суб'єктів господарювання, що обумовлює необхідність детальнішого аналізу ролі ESG-факторів у формуванні системи управління екологічними ризиками.

Глобальні кліматичні та соціально-економічні трансформації суттєво впливають на функціонування підприємств, фінансових установ, регуляторних органів та держави загалом. У сучасних умовах особливого значення набуває врахування тенденцій розвитку цих процесів, оцінювання можливостей, які вони формують для суб'єктів господарювання, а також ризиків, пов'язаних із впливом діяльності підприємств на навколишнє природне середовище та суспільство. У цьому контексті інтеграція ESG-факторів у систему управління екологічними ризиками підприємств виступає важливою передумовою забезпечення їх фінансової безпеки, підвищення інвестиційної привабливості та досягнення цілей сталого розвитку.

З огляду на зазначені виклики та зростання значущості екологічної складової у діяльності фінансових установ, особливої уваги набуває роль ESG-факторів у функціонуванні фінансових установ, які дедалі більше впливають на їх фінансову стабільність, репутацію та довгостроковий розвиток.

Для глибшого розуміння впливу ESG-підходу на діяльність фінансових установ необхідно розглянути зміст та характеристику ESG-факторів. ESG-фактори – нефінансові фактори, що відображають екологічні, соціальні та управлінські характеристики, які можуть впливати на діяльність фінансової установи / клієнта / контрагента, його довгострокову фінансову стійкість. ESG-фактори у фінансовому секторі допомагають визначити, наскільки сталими та відповідальними є фінансові установи або їх інвестиції [8, С.6]. Ключові складові ESG-факторів зображено на рис. 1.

Екологічні фактори (англ. Environmental factors):

- зміна клімату: діяльність фінансової установи, що впливає на клімат, наприклад, рівень викидів парникових газів, упровадження заходів для зменшення вуглецевого сліду;
- використання ресурсів: проектування, виробництво та дистрибуція матеріалів і продуктів з метою збереження їхньої максимальної цінності під час використання. Екологічний дизайн та дизайн для забезпечення довговічності, ремонт, повторне використання, перепрофілювання, розбирання, повна модернізація – приклади інструментів для оптимізації використання ресурсів;
- збереження біорізноманіття: вплив фінансової установи на екосистеми та заходи, що сприяють збереженню біорізноманіття;
- управління відходами: збирання, транспортування, відновлення та видалення відходів, включаючи нагляд за такими операціями та післяексплуатаційний догляд за ділянками видалення відходів, а також дії, виконувані дилером або брокером;
- забруднення: безпосереднє чи опосередковане потрапляння в результаті людської діяльності
- забруднювачів у повітря, воду або ґрунт, що можуть бути шкідливими для здоров'я людини та/або для навколишнього природного середовища, призводити до пошкоджень матеріальних цінностей, шкодити чи заважати об'єктам інфраструктури та іншим видам законного природокористування;
- розвиток: сприяння поширенню інноваційних підходів у діяльності для зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Соціальні фактори (англ. Social factors):

- умови праці: захист прав працівників, створення безпечних та здорових умов праці, розвиток персоналу, організація навчань та тренінгів;
- рівність та інклюзивність: політика щодо рівного ставлення до працівників незалежно від їхньої статі, раси, національності, релігії тощо;
- взаємодія з громадою: вплив діяльності фінансової установи на місцеві громади та заходи, спрямовані на підтримку їхнього розвитку;
- захист прав людини: дотримання міжнародних стандартів прав людини в операціях фінансової установи та її контрагентів;
- клієнтська відповідальність: гарантування безпеки продуктів і послуг, відповідальний маркетинг, відповідальне постачання;
- захист даних та конфіденційність: забезпечення дотримання захисту персональних прав та конфіденційності;
- соціальне фінансування: фінансування проєктів або установ, які допомагають незахищеним верствам населення та громадам з малим бюджетним надходженням.

Управлінські фактори (англ. Governance factors):

- корпоративне управління: управління фінансовою установою, зокрема повноваження наглядової ради, яка має відповідну структуру для контролю за стратегією установи; незалежність членів ради; компетентність керівництва фінансової установи;
- етика та антикорупційні заходи: політика щодо боротьби з корупцією, етичні стандарти ведення бізнесу, уникнення конфлікту інтересів та ухилення від сплати податків;
- підзвітність: прозорість, достовірність та своєчасність у звітуванні про діяльність фінансової установи, включаючи фінансові результати та нефінансові показники;
- управління ризиками: процеси виявлення, вимірювання, моніторингу, звітування, контролю та пом'якшення ризиків, включаючи ESG-ризики та інші ризики, оцінка яких може мати суттєве значення;
- система контролю: внутрішній контроль, функція внутрішнього аудиту, система оцінки та управління ризиками (включаючи ESG-ризики) та функція комплаєнс забезпечують надійне управління активами фінансової установи, операційну ефективність, точність звітності та дотримання політики, процедур, законів і нормативних актів;
- взаємодія з усіма стейкхолдерами.

Рис. 1. Ключові складові ESG-факторів

Джерело: систематизовано автором на основі [8, С.6]

Представлена структура відображає взаємозв'язок основних компонентів ESG-факторів та їх змістовне наповнення. Особливе значення в контексті управління екологічними ризиками мають саме ESG-фактори, які

визначають рівень впливу підприємств на довкілля та ступінь його відповідності екологічним стандартам.

У системі ESG-факторів екологічний ризик є однією з ключових складових, що визначає ймовірність виникнення негативних наслідків для бізнесу та довкілля внаслідок впливу на екосистеми. В контексті сталого розвитку екологічні ризики пов'язані з діяльністю компанії, яка спричиняє зміни у довкіллі, або з впливом змін навколишнього середовища на діяльність компанії.

Екологічні ризики являють собою ризик будь-якого негативного фінансового впливу на установу, що виникає внаслідок поточного або перспективного впливу факторів навколишнього природного середовища на контрагентів або рішення щодо кредитування / інвестування / залучення коштів такою установою, включаючи фактори, пов'язані з переходом до цілей, визначених у статті 9 Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 2020/852 [9]

В межах ESG-факторів ці ризики поділяють на дві великі групи:

✓ **фізичні ризики**, пов'язані зі зміною клімату, означають ризики будь-якого негативного фінансового впливу на установу внаслідок поточного або перспективного фізичного впливу навколишнього середовища на контрагентів або інвестовані активи цієї установи. Екстремальні погодні явища, пов'язані зі зміною клімату (наприклад, урагани, повені, посухи, деградація та ерозія ґрунтів тощо), можуть нашкодити інфраструктурі, порушити ланцюги постачання, призвести до втрати врожаю та до зупинки виробництва.

✓ **ризики переходу** як частина екологічного ризику (для пруденційних цілей) означають ризик будь-якого негативного фінансового впливу на установу внаслідок поточного або перспективного ефекту переходу до екологічно стійкої економіки, на контрагентів або на рішення про кредитування / інвестування / залучення коштів такою установою. Майбутні законодавчі зміни, наприклад, щодо регулювання викидів парникових газів, уніфікованих дозвільних документів екологічного характеру, нових екологічних стандартів, можуть призвести до збільшення витрат як

фінансових установ, так і їхніх клієнтів на відповідність вимогам і навіть до штрафів за їх недотримання [8, С 7-8].

У сучасних умовах екологічні ризики мають комплексний характер і можуть суттєво впливати на фінансові результати діяльності підприємств. У межах зазначеного підходу доцільно детальніше розглянути можливі наслідки реалізації екологічних ризиків для фінансових установ, що дозволяє систематизувати основні напрями їх впливу на діяльність суб'єктів господарювання (табл. 1).

Таблиця 1. Наслідки реалізації екологічних (Е) ризиків для суб'єкта*

Суб'єкт	Екологічні ризики	
	Фізичні ризики	Ризики переходу
Фінансові установи	✓ Втрата активів унаслідок стихійних лих. ✓ Порушення безперервності діяльності та репутаційні ризики. ✓ Підвищення фінансових ризиків унаслідок реалізації несприятливих подій для клієнтів. ✓ Збільшення страхових виплат унаслідок реалізації страхових випадків (для страховиків). ✓ Порушення ланцюга поставок.	✓ Неможливість здійснення діяльності через невідповідність новим умовам. ✓ Втрата доходу від здійснення діяльності. ✓ Погіршення якості, знецінення, втрата економічних вигід від неможливості / зниження можливостей використання активів. ✓ Додаткові витрати. ✓ Зміна попиту та пропозиції на фінансові продукти. ✓ Законодавчий вплив у межах впровадження сталого розвитку або контролю за діяльністю, що завдає шкоди довкіллю та суспільству.
	✓ Ризики втрати ліквідності та капіталу, загрози для платоспроможності та якості активів. ✓ Репутаційні втрати.	
Фінансові регулятори	✓ Втрата активів та обмеження ресурсів унаслідок стихійних лих. ✓ Порушення безперервності діяльності. ✓ Втрата контакту з окремими піднаглядними фінустановами внаслідок порушень їх діяльності.	✓ Неналежне виконання функцій регуляторами внаслідок відставання фінансового сектору від "зеленого" переходу в країні. ✓ Неналежне виконання функцій сектором унаслідок недостатніх функцій контролю за дотриманням вимог щодо ESG-ризиків. ✓ Неналежна долученість сектора до дотримання політики ESG.
	✓ Ризики для фінансової стабільності.	

Джерело: складено автором на основі [6, С. 7]

Повномасштабна війна росії проти України лише загострила ESG-ризики. Зокрема, стан навколишнього середовища погіршився внаслідок забруднення територій та руйнувань, передусім енергетичної

інфраструктури, та замінування земельного фонду України, який перебував у тимчасовій окупації. З огляду на це розроблення політики та процедур для управління ESG-ризиками у фінустановах стало нагальною потребою сьогодення. Водночас подальше посилення обороноздатності країни залишається пріоритетним завданням, тож зумовлює низку обмежень для діяльності фінустанов, у тому числі у сфері запровадження ESG-стандартів. Відповідно надалі заходи із запровадження системи управління ESG-ризиками у фінансовому секторі мають ґрунтуватися на балансі між досягненням сталого розвитку і пріоритетністю посилення обороноздатності країни[6, С. 7].

З огляду на зростання актуальності ESG-ризиків в умовах воєнного стану, особливого значення набуває формування дієвих підходів до їх мінімізації, що зумовлює необхідність удосконалення системи екологічного ризик-менеджменту як ключового інструменту управління.

Ефективне зниження екологічних ризиків суб'єктів господарювання потребує формування та розвитку системи екологічного ризик-менеджменту. Його методологічна основа ґрунтується на загальноприйнятих підходах до управління ризиками та передбачає тісний взаємозв'язок між окремими етапами. У сукупності ці етапи дають змогу своєчасно ідентифікувати наявні проблеми, розробити обґрунтовані шляхи їх подолання та забезпечити умови для ефективного впровадження прийнятих рішень на практиці.

Управління ESG-ризиками, зокрема екологічними, потребує інтеграції ESG-факторів у корпоративну стратегію, оцінки потенційних загроз та можливостей, а також регулярного моніторингу та звітування про ESG-показники. Це дає змогу зменшувати негативні впливи, поліпшувати репутацію та забезпечувати довгострокову стійкість. Тому, процес управління ризиками, зокрема екологічними, передбачає проходження основних етапів (рис.2).

Зображені етапи управління ESG-ризиками на рис. 2 відображають послідовність ключових дій, спрямованих на їх виявлення, оцінювання та мінімізацію в діяльності фінансових установ.

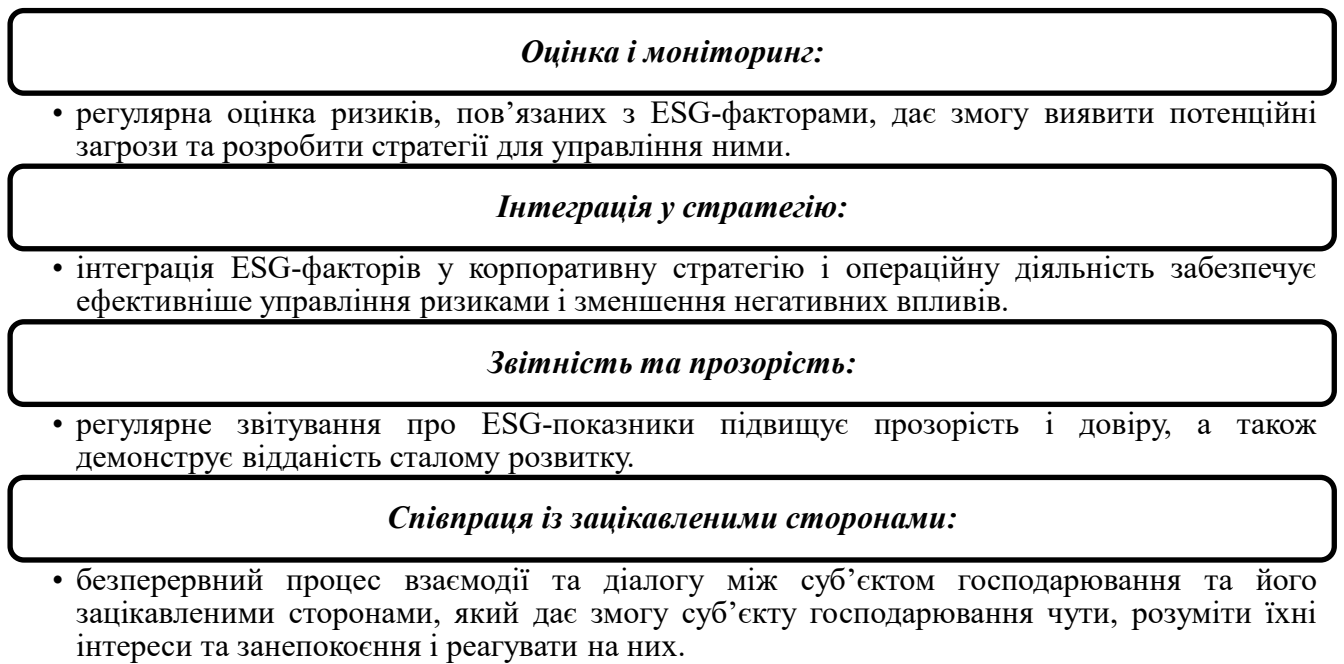

Рис. 2. Основні етапи управління ESG-ризиками

Джерело: систематизовано автором на основі [8, С. 9]

Оцінка ESG-ризиків під час кредитування клієнтів є важливим елементом управління ризиками і забезпечення сталого розвитку фінансової установи. Такий підхід дає змогу фінансовим установам не лише знижувати можливі фінансові ризики, а й підтримувати стійкий розвиток економіки та суспільства [6, С. 9]. Основні етапи оцінки ESG-ризиків у кредитуванні зображено на рис. 3.

На рис. 3 представлено основні етапи оцінювання ESG-ризиків у процесі кредитування, які відображають послідовність їх виявлення, аналізу та врахування при прийнятті фінансових рішень. Практична реалізація цих етапів має важливе значення для забезпечення ефективності діяльності фінансових установ, що проявляється у таких аспектах:

✓ зменшення фінансових ризиків: нехтування ESG-чинниками може спричинити суттєві фінансові втрати для установи внаслідок штрафних санкцій, судових спорів або зниження вартості активів позичальників;

✓ репутаційні переваги: відповідальне врахування ESG-факторів сприяє зміцненню довіри з боку клієнтів, інвесторів і суспільства, підвищуючи ділову репутацію фінансової установи;

✓ підтримка сталого розвитку: оцінювання та управління ESG-ризиками дозволяє спрямовувати фінансування на проєкти, що позитивно впливають на довкілля та соціальну сферу.

Ідентифікація ризиків	здійснюється аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища з метою визначення джерел ризиків та факторів їх виникнення.
Попередній аналіз ризиків:	на початковому етапі кредитного процесу банк оцінює, чи підпадає клієнт під категорії високого ризику з погляду ESG-факторів. Це може включати аналіз галузі, регіону діяльності клієнта та характеру його проєктів. Наприклад, проєкти у сфері видобутку корисних копалин, хімічної промисловості або великих інфраструктурних проєктів можуть нести підвищені екологічні, соціальні та управлінські ризики.
Поглиблена оцінка ризиків:	- для клієнтів та проєктів, що попередньо класифіковані як такі, що мають високі ESG-ризики, банк може провести детальний аналіз. Це може включати ESG-аудит, аналіз наявності відповідних дозволів і ліцензій, оцінку дотримання міжнародних стандартів і нормативних вимог; - банк також може запросити документи, що підтверджують ESG-вплив діяльності клієнта, такі як звіти про оцінку впливу на довкілля (ОВД) або нефінансові звіти.
Прийняття рішень щодо кредитування:	- якщо під час оцінки виявлено значні ESG-ризики, банк може або відмовити в кредитуванні або запропонувати умови, за яких ці ризики можуть бути мінімізовані; - банк також може враховувати наявність у клієнта систем управління ESG-ризиками та оцінювати їхню ефективність.
Моніторинг та звітність:	- після надання кредиту банк здійснює регулярний моніторинг дотримання клієнтом вимог щодо ESG-факторів, що передбачає перевірку виконання умов кредитного договору, проведення періодичних аудитів або аналіз звітів клієнта; - у разі виявлення недотримання вимог банк може вжити заходів для коригування ситуації, включаючи можливе припинення фінансування.

Рис. 3. Основні етапи оцінки ESG-ризиків у кредитуванні

Джерело: систематизовано автором на основі [8, С. 9]

Отже, інтеграція оцінки ESG-ризиків у процес кредитування є важливим елементом сучасної діяльності фінансових установ, який забезпечує їхню стабільність, відповідальність та довгострокову ефективність.

У сучасних умовах екологічні ризики мають комплексний характер і можуть суттєво впливати на фінансові результати діяльності фінансових установ.

Ефективне управління екологічними ризиками передбачає застосування комплексу організаційних, економічних та управлінських інструментів, серед яких:

- ✓ впровадження систем екологічного менеджменту;
- ✓ проведення екологічного аудиту;
- ✓ використання ресурсозберігаючих технологій;
- ✓ запровадження систем екологічного моніторингу;
- ✓ формування ESG-звітності;
- ✓ інтеграція екологічних критеріїв у стратегічне планування діяльності підприємства.

Застосування зазначених інструментів сприяє зменшенню рівня екологічних ризиків та забезпечує підвищення ефективності діяльності підприємства.

Отже, ефективне використання відповідних інструментів екологічного ризик-менеджменту не лише знижує рівень ризиків, але й підвищує загальну результативність діяльності підприємства. Водночас досягнення таких результатів значною мірою залежить від застосування сучасних підходів і стандартів управління ESG-ризиками, що формуються на міжнародному рівні.

Різні держави та міжнародні інституції формують власні підходи до управління ESG-ризиками. Для України, з урахуванням курсу на інтеграцію до Європейського Союзу, орієнтиром виступають саме європейські стандарти та практики. Водночас, незважаючи на тривалу увагу до

впровадження ESG-принципів, особливо у фінансовому секторі, система їх регулювання та нагляду в ЄС і досі перебуває у стадії розвитку. Наразі основний акцент європейських регуляторів зосереджений на екологічній складовій, зокрема кліматичних ризиках, тоді як соціальний компонент ще перебуває на етапі формування.

Для кращого структурування вимог, що визначені у сфері ESG, варто розділити їх на три основні компоненти (рис. 4).

Вимоги до продуктів та видів діяльності.

- Цей компонент передбачає сукупність підходів та вимог до оцінки діяльності економічних агентів та фінансових продуктів, що створюються для її фінансування, у контексті дотримання принципів сталого розвитку та рівня ESG-ризиків.

Вимоги до побудови системи корпоративного управління та управління ризиками.

- Одним із перших свої настанови щодо управління кліматичними (складовою ESG) ризиками розробив Базельський комітет з банківського нагляду. В цій сфері ЄС також вже має специфічні вимоги, які стосуються безпосередньо діяльності фінустанов, передусім банків. Відповідно їх розробниками є банківські регулятори. Ключовими документами в цій сфері є настанови Європейського центрального банку (ЄЦБ) з кліматичних ризиків та Європейського банківського органу (ЕБА) з ESG-ризиків.

Вимоги до розкриття інформації.

- Такі вимоги встановлені в законодавстві ЄС не лише для фінустанов, але і для інших економічних суб'єктів.

Рис. 4. Основні компоненти для кращого структурування вимог, що визначені у сфері ESG

Джерело: систематизовано автором на основі [6, С. 10-11]

Візуалізація цих компонентів (рис. 4) дозволяє чітко структурувати регуляторне поле. З огляду на наявні еталонні регуляторні вимоги та практику їх упровадження в ЄС для побудови ефективної системи управління ESG-ризиками на рівні фінансового сектору необхідно забезпечити наявність усіх ключових елементів такої системи у фінустановах, що зазнають найбільшого впливу ESG-ризиків або ж мають найбільший внесок у фінансування економіки [6, С. 10-11].

До ключових елементів системи ефективного управління ESG-ризиками належать:

1. наявність стратегічних документів з управління ESG-ризиками;
2. інтеграція управління ESG-ризиками до систем корпоративного управління й внутрішнього контролю;
3. забезпечення належної оцінки та управління ESG-ризиками;
4. розбудова оптимальних процесів взаємодії з клієнтами;
5. належне розкриття інформації про управління ESG-ризиками [6, С. 12].

У сучасних умовах господарювання важливими напрямками вдосконалення управління екологічними ризиками фінансових установ є:

- ✓ інтеграція ESG-принципів у систему корпоративного управління;
- ✓ підвищення рівня екологічної відповідальності підприємств;
- ✓ впровадження міжнародних стандартів екологічного менеджменту;
- ✓ удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері екологічної безпеки;
- ✓ розвиток системи нефінансової звітності підприємств.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню рівня екологічної безпеки фінансових установ до кризових явищ та забезпеченню їх сталого розвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, управління екологічними ризиками відповідно до ESG-факторів є важливою складовою забезпечення сталого розвитку підприємств та фінансових установ в умовах сучасних глобальних трансформацій. Інтеграція ESG-принципів у систему управління сприяє підвищенню ефективності діяльності суб'єктів господарювання, зменшенню негативного впливу на навколишнє природне середовище, зміцненню фінансової безпеки та формуванню довгострокових конкурентних переваг. Впровадження сучасних інструментів екологічного менеджменту, екологічного аудиту, ESG-звітності та систем моніторингу дозволяє своєчасно ідентифікувати екологічні ризики,

оцінювати їх можливі наслідки та мінімізувати негативний вплив на діяльність підприємств і фінансових установ.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що ESG-фактори дедалі більше впливають на фінансову стійкість, інвестиційну привабливість та репутацію підприємств. Особливого значення набуває врахування екологічних ризиків у процесі прийняття управлінських і фінансових рішень, зокрема під час кредитування, інвестування та стратегічного планування діяльності. Доведено, що ефективна система управління ESG-ризиками повинна базуватися на комплексному підході, який передбачає інтеграцію екологічних критеріїв у корпоративне управління, внутрішній контроль, систему оцінювання ризиків та процес формування нефінансової звітності.

Важливим результатом дослідження є обґрунтування необхідності адаптації міжнародних стандартів та європейських практик ESG-регулювання до умов функціонування українських підприємств і фінансових установ. Встановлено, що сучасні воєнні, економічні та екологічні виклики суттєво посилюють значення ESG-ризиків та потребують формування нових підходів до забезпечення фінансової та екологічної безпеки. Повномасштабна війна в Україні спричинила значні екологічні втрати, руйнування інфраструктури та зростання рівня невизначеності, що додатково актуалізує питання розроблення ефективних механізмів екологічного ризик-менеджменту.

Водночас дослідження засвідчило, що впровадження ESG-підходів створює не лише додаткові виклики для суб'єктів господарювання, але й нові можливості для залучення інвестицій, підвищення рівня довіри з боку міжнародних партнерів та забезпечення сталого економічного розвитку. Інтеграція ESG-факторів у систему фінансового менеджменту дозволяє підвищити адаптивність підприємств до кризових явищ, посилити їх стійкість до зовнішніх ризиків та забезпечити відповідність сучасним міжнародним вимогам у сфері сталого розвитку.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення практичних механізмів оцінювання екологічних ризиків відповідно до ESG-підходів, удосконалення методик інтегральної оцінки ESG-ризиків, формування системи кількісних індикаторів оцінювання ефективності ESG-управління, а також адаптацію міжнародних стандартів ESG-звітності до умов трансформації економіки України. Перспективним напрямом є також дослідження впливу ESG-факторів на фінансову стабільність підприємств у післявоєнний період та формування механізмів державної підтримки розвитку сталого фінансування в Україні.

Література

1. Eccles R. G., Ioannou I., Serafeim G. The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. *Management Science*. 2014. Vol. 60(11). P. 2835–2857. DOI: <https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.1984> (дата звернення: 18.04.2026).

2. Task Force on Climate-related Financial Disclosures. Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures. 2017. URL: <https://www.fsb-tcfd.org/publications/> (дата звернення: 25.04.2026).

3. Network for Greening the Financial System. Publications. 2020. URL: <https://www.ngfs.net/en/publications> (дата звернення: 25.04.2026).

4. Schoenmaker D., Schramade W. *Principles of sustainable finance*. Oxford: Oxford University Press, 2019. 432 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/330359025_Principles_of_Sustainable_Finance (дата звернення: 23.04.2026).

5. Барановський О. І., Лагно А.В. Природа фінансової безпеки банківської системи. *Науковий журнал «Світ фінансів»*, 2023. № 3(72), С. 141-155. URL: <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1540/1548>

6. Біла книга щодо управління ESG-ризиками у фінансовому секторі. Національний банк України. 2024. URL:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prezentuvav-bilu-knigu-schodo-upravlinnya-esg-rizikami> (дата звернення: 18.04.2026).

7. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating Shared Value. *Harvard Business Review*, 89(1/2), pp. 62–77.

8. Глосарій ESG-термінів. Національний банк України. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ESG_hlosarii_09-03.pdf?v=17 (дата звернення: 18.04.2026).

9. Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2020/852 від 18 червня 2020 року про встановлення рамок для сприяння сталим інвестиціям та про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2019/2088. *Official Journal of the European Union*. L 198. 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852> (дата звернення: 24.04.2026).

References

1. Eccles, R. Ioannou, I. and Serafeim G. (2014), *The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance*. *Management Science*, 60(11), 2835–2857. DOI: 10.1287/mnsc.2014.1984.

2. Task Force on Climate-related Financial Disclosures (2017). “Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures”. [Online], available at: <https://www.fsb-tcfd.org/publications/>

3. Network for Greening the Financial System. Publications. (2020). [Online], available at: <https://www.ngfs.net/en/publications> (Accessed 05 May 2026).

4. Schoenmaker, D. and Schramade, W. (2019). *Principles of Sustainable Finance*, Oxford University Press Oxford, [Online], available at: https://www.researchgate.net/publication/330359025_Principles_of_Sustainable_Finance (Accessed 05 May 2026).

5. Baranovskyi, O. I. and Lahno A. V. (2022), “The nature of financial security of the banking system”, *Svit finansiv*, [Online], vol. 3, pp. 141–155.

available at: <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1540/1548> (Accessed 05 May 2026).

6. National Bank of Ukraine (2024), “ White Paper on ESG Risk Management in the Financial Sector”, [Online], available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prezentuvav-bilu-knigu-schodo-upravlinnya-esg-rizikami> (Accessed 05 May 2026).

7. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). *Creating Shared Value*. Harvard Business Review, no. 89(1/2), pp. 62–77.

8. National Bank of Ukraine (2024), “ Glossary of ESG Terms ”, [Online], available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ESG_hlosarii_09-03.pdf?v=17 (Accessed 05 May 2026).

9. European Parliament & Council of the European Union (2020). “Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment and amending Regulation (EU) 2019/2088”. *Official Journal of the European Union*, L 198. [Online], available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852> (Accessed 05 May 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 14.05.26

Прорецензовано / Revised: 21.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26